

FERICITUL IERONIM

OMILII LA PSALMI

(PSALMII 10, 15, 82-84, 87-93, 95, 96, 146-149)

FERICITUL IERONIM

OMILII LA PSALMI

(PSALMII 10, 15, 82-84, 87-93, 95, 96, 146-149)

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREAFERICITULUI PĂRINTE

DANIEL

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Traducere din limba latină,
introducere și note de Ștefan IVAS

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC
ȘI DE MISIUNE ORTODOXĂ
BUCUREȘTI - 2017

CUPRINS

Cuvânt înainte	5
Introducere	9

OMILII LA PSALMI

Omilie la Psalmul 146	33
Omilie la Psalmul 147	45
Omilie la Psalmul 148	57
Omilie la Psalmul 149	66
Omilie la Psalmul 10 (Seria a II-a a omiliilor)	73
Omilie la Psalmul 15	88
Omilie la Psalmul 82	120
Omilie la Psalmul 83	127
Omilie la Psalmul 84	134
Omilie la Psalmul 87	142
Omilie la Psalmul 88	149
Omilie la Psalmul 89	162
Omilie la Psalmul 90	172
Omilie la Psalmul 91	180
Omilie la Psalmul 92	188
Omilie la Psalmul 93	194
Omilie la Psalmul 95	203
Omilie la Psalmul 96	205
Fragment din Omilia la Psalmul 93.....	214

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

Intrarea Miron Cristea nr. 6; 040162, București

Telefon: 021.335.21.29; 021.335.21.28; Fax: 021.335.19.00

e-mail: magazin@editurapatriarhiei.ro, tipografia@patriarhia.ro

www.editurapatriarhiei.ro

„Lăudați-L pe Domnul, căci bine este un psalm.”¹ *Psalmul* 146 are în titlu cuvântul *alleluia*. Cei care nu cunosc limba ebraică obișnuiesc, când văd că în titlul psalmilor apare cuvântul *alleluia*, să întrebe ce înseamnă. Acest psalm are cuvântul *alleluia* nu numai în titlu, dar și la început. De fapt, când [în latină] se spune: „Lăudați-l pe Domnul”, în ebraică se spune: *alleluia*. Căci la evrei Dumnezeu are zece nume: este numit „Sabaoth”, „Saddai”, „Eloim”, „El”, „Iao”, „Eser” și „Iaia”. Unul dintre celelalte nume este cel de „Ia”. Iar „Ia” se traduce prin „invizibil”. Așadar, când noi spunem: „Lăudați”, în ebraică se spune: *allelu*. Ei spun: *allelu Ia* ca și cum ar spune: *allelu Sabaoth, allelu Saddai, allelu Eloim*. Prin urmare, la fel și aici spun: *allelu Ia*. Și atunci, Theodotion, care este unul dintre tălmăcitorii [Bibliei], dorind să transmită sensul literal al tălmăcirii, spune: αἰνεῖτε τὸν Ἰά². De ce am vorbit despre toate acestea? Ca să știm [de ce] acest psalm începe cu *alleluia*: „Lăudați-L pe Domnul”. La această tălmăcire, când vom fi ieșit, veți cugeta în inimile voastre; de altfel, expresia va fi discutată mai pe larg.

¹ *Psalmul* 146, 1 (în *Vulgata*).

² „Lăudați-L pe Ia.”

„Lăudați-L pe Domnul, căci bine este un psalm.” Nu se spune: „Bun este un psalm”, ci, fără a face acordul: „Bine este un psalm”. Aceasta înseamnă: un lucru bun este a cânta psalmi. A cânta, însă nu cu vocea, ci cu inima³. Câți [nu sunt care] au voce bună, dar, fiindcă sunt păcătoși, cântă prost psalmi? Cântă bine psalmi cel care cântă în inimă, cel care Îi cântă lui Hristos nu prin glas, ci prin cuget.

„Lauda să fie plăcută Dumnezeului nostru.”⁴ Lauda – nu prin glas, ci prin cuget – să fie plăcută. Astfel și Noe, de pildă, a adus jertfe „și a mirosit Domnul mireasmă plăcută”⁵. Multe sunt cele ce se pot spune, noi trebuie însă să rezumăm pe scurt tot ceea ce-i important din fiecare, ca să vădăm înțelesul mai înalt mai degrabă decât vorbele mai lungi.

„Zidind Ierusalimul, Domnul îi va aduna pe cei risipiți⁶ ai Israelului.”⁷ Cum trebuie să fie zidit Ierusalimul și cum trebuie să fie adunată risipirea s-au spus deja. Așadar, fiindcă

³ Cf. EVAGRIE PONTICUL, *Sententiae ad virginem*, 35: Ψάλλε ἀπὸ καρδίας σου, καὶ μὴ κίνει μόνον τὴν γλῶσσάν σου ἐν τῷ στόματί σου („Cântă din inima ta, și nu doar mișca limba în gura ta!”). Vezi Hugo GRESSMANN, „Nonnenspiegel und Mönchsspiegel des Euagrios Pontikos”, în: *Texte und Untersuchungen der Altchristlichen Literatur*, vol. 4, Leipzig, 1913, p. 149.

⁴ Psalmul 146, 1.

⁵ Facerea 8, 21.

⁶ Este vorba despre comunitățile evreiești dispersate ca urmare a distrugerii Ierusalimului (sec. al VI-lea î.Hr.), despre diaspora evreiască (de altfel, în textul grecesc din *Septuaginta* este folosit termenul διασπορά, „diasporă”, cuvânt care a pătruns în limba română prin intermediul limbii franceze).

⁷ Psalmul 146, 2.

despre aceste două versete s-a discutat [deja] și nu trebuie să construim peste o temelie străină⁸, să trecem la cele rămase. Să vedem, așadar, în ce fel trebuie să fie zidit Ierusalimul. Și, într-adevăr, în cele rămase cuvântul prorocesc⁹ a înfățișat [în ce fel].

„Cel care îi vindecă pe cei zdrobiți cu inima.”¹⁰ Luați seama cum este zidit Ierusalimul! Este vindecă de inima zdrobită. Inima zdrobită și smerită Dumnezeu nu o va urgisi¹¹.

„Și Cel care leagă rănilor lor.”¹² Tu zdrobește-ți inima ta și Dumnezeu îți leagă rănilor tale! Samariteanul care cobora din Ierusalim în Ierihon, când l-a văzut pe cel rănit care zăcea pe drum, a legat rănilor lui¹³. Despre aceasta se vorbește și acum: „Și Cel care leagă rănilor acelor”. Aceasta se spune despre cei care se căiesc. Despre cei care nu se căiesc însă se spune: „Nu se poate pune deasupra [rănilor lor] cataplasma, nici ulei, nici fașe”¹⁴.

„Cel care numără mulțimea stelelor.”¹⁵ Ce [înțeles] decurge tâlcuind după literă: „Și Cel care leagă rănilor lor, Cel care numără mulțimea stelelor”? Dar, de vreme ce i-a vindecat pe cei zdrobiți cu inima și a legat rănilor lor, [înseamnă că] i-a prefăcut în stele pe cei care mai înainte fuseseră zdrobiți

⁸ Cf. Romani 15, 20.

⁹ Cf. 1 Petru 1, 19.

¹⁰ Psalmul 146, 3.

¹¹ Cf. Psalmul 50, 18.

¹² Psalmul 146, 3.

¹³ Cf. Luca 10, 25-37.

¹⁴ Cf. Isaia 1, 6.

¹⁵ Psalmul 146, 4.

și mai apoi vindecați¹⁶. „Cel care numără mulțimea stelelor.” Mulțimea. Căci mulți au fost cei care au păcătuit, mulți sunt cei care au fost vindecați. „Cel care numără mulțimea stelelor.” Nu îi numără pe cei răniți, ci îi numără pe cei care au fost deja prefăcuți în stele. Dumnezeu nu-i numără decât pe cei care sunt vrednici de [a fi] în rândul Său.

„Și Cel care le cheamă pe toate pe nume.”¹⁷ Fiindcă se referă la Luceafăr și la Orion, la cele pe care le vedem în cer, putem înțelege și în felul următor: minunat este Dumnezeu, Care a făcut cerul și pământul și toate cele care se află într-însele. Noi însă să înțelegem în așa fel încât să ne fie de folos ceea ce săvârșim în fiecare zi. „Și Cel care le cheamă pe toate acestea pe nume.” Vreți să știți cum sunt făcute stele din [oamenii] zdrobiți? Este scris în *Facere* că Dumnezeu l-a scos pe Avraam și i-a arătat stelele și i-a spus: „Astfel va fi sămânța ta”¹⁸. „Și Cel care le cheamă pe toate pe nume.” Din „Avram” l-a numit „Avraam”. Era numit „Avram” în Caldeea, iar în cer este numit „Avraam”¹⁹. În timp ce a fost făcut stea, este numit și „Avraam”. Cel care înainte era Saul mai apoi, în cer, este numit „Pavel”. Ioan și Iacov [sunt numiți] „fiii tunetului”²⁰, tunetul aflându-se desigur în cer. De aceea stelele sunt numărate, [de aceea] sfinții sunt numărați și doar singur Hristos nu poate fi numărat.

¹⁶ Înțelesul pe care îl dă Fericitul Ieronim „prefacerii în stele” nu este, desigur, cel literal al cosmologiei origeniste sau al mitologiei clasice greco-latine, ci alegoric, trimițând doar la ideea de mântuire. (nota editurii; în continuare „n.ed.”)

¹⁷ *Psalmul* 146, 4.

¹⁸ Cf. *Facerea* 15, 5.

¹⁹ Cf. *Facerea* 17, 5; *Neemia* 9, 7.

²⁰ *Marcu* 3, 17.

„Mare este Dumnezeu nostru și mare este puterea Sa și înțelepciunea Sa nu are număr!”²¹ Mare este puterea! Hristos este puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu. Și înțelepciunea Lui nu are număr. Hristos este înțelepciune și singură înțelepciunea nu poate fi numărată.

„Domnul îi ridică pe cei blânzi.”²² Care sunt aceste stele? „Domnul îi ridică pe cei blânzi.” Cei blânzi sunt prefăcuți în stele. „Iar cei dreپți vor străluci precum stelele cerului”²³, spune Daniel. „Dar îi smerește pe cei păcătoși până la pământ.”²⁴ Luați seama la deosebirea dintre situații! Îngeri se prăbușesc la pământ, oameni merg în cer. „Domnul îi ridică pe cei blânzi.” Blândețea cheamă la cer, mândria doboară la pământ. „Dar îi smerește pe cei păcătoși până la pământ.”

„Cântați-I lui Dumnezeu prin mărturisirea [păcatelor]!”²⁵ Acest lucru l-a împlinit David, care a fost pentru noi pildă de dreptate și de pocăință. Căci, pocăindu-se el însuși, ne-a învățat pe noi cum trebuie să ne căim. Luați seama la sfinții proroci, pentru că nu numai dreptatea lor ne-a fost cu folos, ci și păcatul lor.

„Cântați-I Dumnezeului nostru cu harfa!”²⁶ Niciuna dintre corzile virtuților să nu fie ruptă! Întregi, corzile virtuților să cânte împreună! Cântați-I Dumnezeului nostru cu harfa! Harfa are multe corzi; dacă s-a rupt una, nu poate fi scos

²¹ *Psalmul* 146, 5.

²² *Psalmul* 146, 6.

²³ Cf. *Daniel* 12, 3.

²⁴ *Psalmul* 146, 6.

²⁵ *Psalmul* 146, 7.

²⁶ *Psalmul* 146, 7.

sunetul. La fel și omul sfânt, deși e sfânt, dacă îi lipsește o virtute, nu poate scoate un sunet melodios.

„Cel care acoperă cerul cu nori.”²⁷ Acest cer pe care îl vedem [cu ochii] nu poate fi acoperit cu nori. Altul însă este cerul și alții sunt norii [despre care vorbește psalmistul]. „Și adevărul Tău [ajunge] până la nori.”²⁸ Așadar, adevărul lui Dumnezeu [ajunge] până la acești nori, care sunt împrăștiați de suflarea iute a vântului? Adevărul lui Dumnezeu este Hristos. „Eu sunt Calea și Viața și Adevărul.”²⁹ Deci adevărul lui Hristos este în acești nori, care în sine nu au esența adevărului? Poate fi acest lucru cu puțință, ca, acolo unde este adevărul, vântul să aibă puterea de a-l risipi? „Voi porunci”, se spune, „norilor să nu-și verse ploaia peste ei”³⁰, adică peste poporul iudeilor. Norii sunt prorocii: Domnul le-a poruncit acestora să nu-și verse ploaia peste Israel. Către noi, [creștinii], este îndreptat cuvântul prorocului. Acești nori, dacă se ciocnesc, produc tunet și fulgere. „Cel care acoperă cerul cu nori.” Din ce cauză a spus: „Acoperă cerul cu nori”? Dacă norii sunt prorocii și apostolii, în ce fel este acoperit cerul cu proroci și apostoli? Tainele dumnezeiești sunt cerul. Așadar, acești nori, de vreme ce tainele dumnezeiești sunt numite „cer”, ascund tainele de cel care este nevrednic de ele. Dacă cineva este nevrednic, nu poate să primească tainele, [care] sunt ascunse de nori. „Și pregătește ploaie pământului.” Pământul duce lipsă

²⁷ *Psalmul* 146, 8.

²⁸ *Psalmul* 35, 5.

²⁹ *Ioan* 14, 6.

³⁰ *Isaia* 5, 6.

de apă. Pământul nostru, dacă nu ar primi ploaia – izvorul învățăturilor –, nu ar da roade. După ce pământul a fost umezit în acest fel de izvorul învățăturilor, ce urmează?

„Cel care face să crească fânul în munți.”³¹ Dacă ar fi vorba numai despre fân, [atunci trebuie spus că] fânul crește mai cu seamă în văi decât pe culmile muntoase. Oriunde ploile sunt mai abundente, acolo crește mai bine fânul. Din munți apele curg în văi; și mai cu seamă [acolo] crește iarba.

„Și dă animalelor de povară hrana lor.”³² Aceste Scripturi pe care le citim, le pipăim și le ținem în mâini sunt numite „munți”; în Scripturi, „munte” este numit Avraam, „munte” este numit Isaac, „munte” este numit Ieremia, „munți” sunt numiți sfinții proroci. Acești munți au și grâne, au și fân. Dacă ești om, primești grâne; dacă ești animal de povară, primești fân. „Pe oameni și pe animalele de povară îi vei izbăvi, Doamne!”³³ Dacă ești animal de povară, primești fân; dacă ești om, primești grâne – după credința ta ești izbăvit. „Cel care face să crească fânul în munți și dă animalelor de povară hrana lor.” Dacă ești om, primești înțelesul duhovnicesc al Sfintelor Scripturi: dacă ești animal de povară, urmezi litera acestora după obiceiul iudeilor³⁴.

³¹ *Psalmul* 146, 8.

³² *Psalmul* 146, 9.

³³ *Psalmul* 35, 6.

³⁴ Cf. 2 *Corinteni* 3, 6. Într-o formă mai elaborată, dar cu același conținut, se exprimă și Sfântul Grigorie de Nyssa: „Precum deci rodul neprelucrat este hrana animalelor, și nu a oamenilor, așa s-ar putea spune că cuvintele de-Dumnezeu-insuflate, neprelucrate printr-o înțelegere mai subțire, sunt mai degrabă hrana celor neraționali decât

Văd [aici] un lucru mare. Dumnezeu, Care este preamărit de atâția cântăreți, este raportat aici la lucruri mărunte și se spune: „Și puilor de corb care Îl strigă pe El”³⁵. Dacă s-ar vorbi despre păsări, s-ar pomeni acvilele și vulturii. „Și puilor de corb care Îl strigă pe El.” Nicio altă pasăre nu este numită, în afară de puii corbilor; dar nu corbii înșiși, ci puii corbilor. Nu este salvat corbul, ci puiul care este născut din acesta. Noi suntem puii corbilor: căci din părinți idolatri suntem născuți. Citim în Solomon³⁶ că, pe ochiul care își râde de tată și de cuvântul mamei, corbii să-l dezgroape dintre văi. Nu spune: „Puii de corbi”, ci chiar: „Corbi”. Cel care este corb nu poate fi salvat. Corbul este trimis din corabie și nu se întoarce³⁷. Pe timpul potopului este laolaltă cu celelalte [animale]. După potop, pe vreme prielnică, este alungat, ceea ce înseamnă că în vremea când domnește liniștea nu poate fi în corabie. Dacă este furtună și potop, corbul este prezent; când se întoarce liniștea, corbul pleacă.

Cine sunt acești corbi? Cine sunt puii corbilor? Eu îi consider pe corbii de culoare neagră, care se țin tot timpul după stârvurile morților și care anunță prin croncănitul lor vrajbă, a fi demoni; iar toți cei care slujesc diavolilor primesc și ei, la fel precum corbii, culoarea acestora. Așadar, după cum am

a celor raționali” (SFÂNTUL GRIGORIE DE NYSSA, *Tâlcuire amănunțită la Cântarea Cântărilor*, traducere de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, PSB 29, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, p. 115).

³⁵ Psalmul 146, 9.

³⁶ Cf. Pildele 30, 17.

³⁷ Cf. Facerea 8, 6-7.

spus deja, părinții noștri care se închinau idolilor și demonilor erau corbi. Nu pot fi întâlniți, desigur, decât [acolo] unde sunt hoituri, bălți, gunoaie și stârvuri de [oameni] morți. Noi însă, care suntem născuți din corbi, nu așteptăm cadavre, ci rouă. Se spune că puii corbilor trăiesc cu rouă. Așa susțin cercetătorii naturii, că puii corbilor trăiesc cu rouă.

Vreți să știți și altceva din tainele corbului? Ilie, al cărui nume este tâlcuit prin „Domnul [este] Dumnezeu”, Ilie, adică Domnul și Mântuitorul nostru, este prigonit de iudei; iar de corbi, [adică de] mulțimea neamurilor, este hrănit³⁸. „Și puilor de corb care Îl strigă pe El.” Dacă strigi, ești un pui; dacă taci, ești un corb. „Și puilor de corb care Îl strigă pe El.” Citim într-un proroc: „Și oricine va striga numele Domnului va fi mântuit”³⁹. Așadar, dacă acceptăm în sens propriu [cele spuse] despre corbi, [asta înseamnă că] și corbii vor fi mântuiți? Răspunde, iudeule! Răspunde, tu, care ca un evreu urmezi atât de aproape litera! Spui că acești corbi cu adevărat sunt corbi, și nu tâlcuiești după duh, ci după literă. Spui că, într-adevăr, despre corbi s-a scris. Așadar, dacă despre puii de corb s-a scris: „Și puilor de corb care Îl strigă pe El”, iar mai apoi este scris că „oricine strigă numele Domnului va fi mântuit”, atunci și puii de corb vor fi mântuiți la înviere? Prin urmare, noi, puii de corb, strigăm și suntem mântuiți. Mai apoi și Apostolul Pavel a scris către Biserica celor sfinți, precum și celor care strigă numele Domnului⁴⁰.

³⁸ Cf. 3 Regi 17, 4.

³⁹ Ioil 3, 5.

⁴⁰ Cf. 1 Corinteni 1, 1-2.